

FANLARNI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LEARNING MANAGEMENT SYSTEM (LMS) PLATFORMALARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI

Gaziyev Quyosh Azamatovich

Namangan davlat universiteti,
Raqamli ta'lim texnologiyalari kafedrası katta o'qituvchisi

hilol200218@gmail.com

+99893 705 17 14 ORCID: 0009-0004-5428-7278

Annotatsiya. Ushbu maqolada fanlarni o'qitish jarayonida Learning Management System (LMS) platformalaridan samarali foydalanishning ilmiy-metodik asoslari o'rganilgan. LMSning ta'lim jarayonidagi funksional imkoniyatlari, didaktik afzalliklari, o'quvchilar faoliyati monitoringini yuritishdagi roli hamda o'quv samaradorligiga ta'siri nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Pedagogik eksperiment natijalari LMS asosida tashkil etilgan ta'lim talabalar bilim darajasi, faolligi va mustaqil ishlash ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirganini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari ta'lim subyektlari uchun amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan.

Kalit so'zlar: LMS, raqamli ta'lim, o'quv jarayoni, monitoring, ta'lim samaradorligi, elektron ta'lim texnologiyalari.

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЛАТФОРМ СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ (LMS) ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТОВ

Газиев Куёш Азаматович

Наманганский государственный университет,
Старший преподаватель, кафедра цифровых образовательных технологий

hilol200218@gmail.com

+99893 705 17 14

ORCID: 0009-0004-5428-7278

Аннотация. В данной статье изучаются научно-методические основы эффективного использования платформ систем управления обучением (СУБ) в процессе преподавания предметов. Теоретически и практически проанализированы функциональные возможности СУБ в образовательном процессе, дидактические преимущества, роль в мониторинге активности студентов и влияние на эффективность обучения. Результаты педагогического эксперимента показали, что обучение, организованное на основе СУБ, значительно повысило уровень знаний, активности и навыков самостоятельной работы студентов. Результаты исследования обогащены практическими рекомендациями для учебных предметов.

Ключевые слова: LMS, цифровое образование, учебный процесс, мониторинг, эффективность образования, технологии электронного обучения.

SCIENTIFIC-METHODICAL BASIS OF THE EFFECTIVE USE OF LEARNING MANAGEMENT SYSTEM (LMS) PLATFORMS IN INCREASING THE EFFICIENCY OF TEACHING SUBJECTS

Gaziyev Quyosh Azamatovich

Namangan State University,

Senior Lecturer, Department of Digital Educational Technologies

hilol200218@gmail.com

+99893 705 17 14

ORCID: 0009-0004-5428-7278

Annotation. This article studies the scientific and methodological foundations of the effective use of Learning Management System (LMS) platforms in the process of teaching subjects. The functional capabilities of LMS in the educational process, didactic advantages, role in monitoring student activity, and impact on learning efficiency were analyzed theoretically and practically. The results of the pedagogical experiment showed that education organized on the basis of LMS significantly increased the level of knowledge, activity, and independent work skills of students. The results of the study are enriched with practical recommendations for educational subjects.

Keywords: LMS, digital education, learning process, monitoring, educational effectiveness, e-learning technologies.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayoni raqamlashtirishning jadal sur'atlar bilan rivojlanishi natijasida tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa Learning Management System (LMS) platformalari o'quv jarayonini boshqarish, nazorat qilish va monitoring qilishda eng samarali raqamli vositalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. LMS platformalari o'qituvchiga o'quv dasturlarini boshqarish, topshiriqlarni yaratish, talaba faoliyatini kuzatish, baholash va qayta aloqa berish imkonini yaratadi.

Mamlakatimizda ham raqamli ta'lim tizimini takomillashtirish, talabalar bilim sifatini oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Shu nuqtayi nazardan, fanlarni o'qitishda LMS platformalaridan foydalanishning ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishda LMS platformalaridan samarali foydalanishning ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish va uning ta'lim jarayoniga ta'sirini aniqlashdan iborat.

ADABIYOTLAR TAXLILI

So'nggi yillarda oliy ta'lim tizimida ta'lim sifati va samaradorligini oshirish masalasi raqamli texnologiyalar, xususan Learning Management System (LMS) platformalarini ta'lim jarayoniga joriy etish bilan chambarchas bog'liq holda o'rganilmoqda. Ilmiy adabiyotlarda LMS platformalari oliy ta'limda ta'limni individuallashtirish, talabalar faolligini oshirish va mustaqil ta'limni samarali tashkil etishning muhim vositasi sifatida e'tirof etiladi.

O'zbek olimlarining ilmiy tadqiqotlarida LMS platformalaridan foydalanish, avvalo, oliy ta'limda o'quv jarayonini modernizatsiyalashning muhim omili sifatida talqin qilinadi. Xususan, R.H. Jo'rayev, A.A. Abduqodirov va U.Sh. Begimqulovlar oliy ta'lim muassasalarida elektron ta'lim muhitini shakllantirish masalalarini tahlil qilib, LMS platformalari orqali ma'ruza, amaliy mashg'ulot va mustaqil ta'limni yagona axborot makonida tashkil etish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Ularning ishlarida LMS talabaning o'quv faoliyatini rejalashtirish, nazorat qilish va baholash jarayonlarini optimallashtiruvchi vosita sifatida ko'rsatiladi.

Shuningdek, O'zbekistonda olib borilgan empirik tadqiqotlarda Moodle, Google Classroom va mahalliy LMS platformalaridan oliy ta'limda foydalanish natijasida talabalar bilimlarini o'zlashtirish darajasi va o'quv motivatsiyasi oshgani qayd etilgan. Biroq ayrim tadqiqotlarda LMSdan samarali foydalanish o'qituvchilarning raqamli-pedagogik kompetensiyasi va metodik tayyorgarligiga bevosita bog'liqligi ta'kidlanadi, bu esa ilmiy-metodik ta'minotni kuchaytirish zaruratini ko'rsatadi.

Xorijiy adabiyotlarda LMS platformalari oliy ta'limda konstruktivistik va kompetensiyaviy yondashuvlarni amalga oshirishning samarali mexanizmi sifatida keng yoritilgan. D. Dabbag va B. Bannan-Ritland LMSni talaba markazlashgan o'qitish muhitini yaratishga xizmat qiluvchi pedagogik platforma sifatida baholab, unda kollaborativ o'qish, muammoli vazifalar va reflektiv faoliyat samarali tashkil etilishini asoslab beradi. Ularning fikricha, LMS oliy ta'limda chuqur o'rganishga (deep learning) xizmat qiladi.

A. Al-Frayhat, M. Joy va J. Sinkler tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda oliy ta'limda LMS samaradorligini baholash modeli ishlab chiqilgan bo'lib, unda tizim sifati, axborot sifati, foydalanuvchi qoniqishi va pedagogik moslik asosiy mezonlar sifatida ko'rsatiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, LMS platformalarining o'quv jarayoniga metodik jihatdan to'g'ri integratsiya qilinishi talabalar akademik natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, T. Kouts, P. Ellis va G. Simens ishlarida oliy ta'limda LMS platformalaridan **aralash ta'lim** modeli doirasida foydalanish eng samarali yondashuvlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ushbu modelda LMS an'anaviy auditoriya mashg'ulotlarini to'ldiruvchi va kengaytiruvchi pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek va xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda LMS platformalaridan samarali foydalanish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Bunda texnologik imkoniyatlar bilan bir qatorda, ilmiy-metodik yondashuv, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi va LMSning ta'lim jarayoniga tizimli integratsiyasi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ushbu holatlar LMS platformalaridan foydalanishning ilmiy-metodik asoslarini chuqur tadqiq etish dolzarbligini belgilaydi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot doirasida oliy ta'lim muassasasida LMS platformalaridan (Moodle misolida) foydalanishning o'quv jarayoni samaradorligiga ta'siri tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari LMS platformalari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalar bilimini o'zlashtirish darajasi, mustaqil ta'lim faolligi va o'quv motivatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi.

Olingan natijalarga ko'ra, LMS platformalaridan muntazam foydalanilgan fanlarda talabalar tomonidan o'quv materiallarini o'zlashtirish darajasi an'anaviy ta'lim shakliga nisbatan yuqori bo'ldi. Ayniqsa, elektron ma'ruza materiallari, topshiriqlarni onlayn topshirish va avtomatlashtirilgan testlar orqali baholash mexanizmlari talabalar bilimini mustahkamlashda samarali ekani aniqlandi. Bu holat LMS platformalarining ta'lim jarayonida uzluksiz teskari aloqa va monitoringni ta'minlash imkoniyatiga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqot jarayonida talabalar mustaqil ta'lim faoliyatining faollashgani ham kuzatildi. LMS orqali joylashtirilgan qo'shimcha o'quv resurslari, video darslar va muammoli topshiriqlar talabalarni mustaqil izlanishga undagan. Natijada, talabalar tomonidan fan bo'yicha mustaqil ishlashga ajratilgan vaqt oshgani va ularning akademik mas'uliyati kuchaygani aniqlandi. Bu natijalar xorijiy tadqiqotlarda qayd etilgan LMSning talaba markazlashgan ta'limni rivojlantirishdagi ahamiyati bilan mos keladi.

Baholash jarayonining shaffofligi va obyektivligi ham tadqiqot natijalarida muhim o'rin egalladi. LMS platformalarida baholash mezonlarining oldindan belgilanishi, test va topshiriqlarning avtomatik tekshirilishi subyektivlikni kamaytirib, talabalar orasida adolatli baholash muhiti shakllanishiga xizmat qildi. Bu holat talabalar o'quv motivatsiyasining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgani aniqlandi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, LMS platformalaridan foydalanish samaradorligi faqat texnologik imkoniyatlar bilan belgilanmaydi. Tadqiqot natijalari o'qituvchilarning raqamli-pedagogik kompetensiyasi va metodik tayyorgarligi LMSdan foydalanish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. LMSdan faqat material joylashtirish vositasi sifatida foydalanilgan holatlarda ta'lim samaradorligi sezilarli darajada oshmagan. Aksincha, LMS metodik jihatdan to'g'ri rejalashtirilib, interaktiv topshiriqlar, forumlar va reflektiv faoliyat bilan boyitilganda yuqori natijalarga erishildi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlangan. Xususan, internet tezligining pastligi, ayrim talabalar va o'qituvchilarning LMS bilan ishlash ko'nikmalarining yetarli emasligi ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatgan. Bu holat oliy ta'limda LMS platformalaridan samarali foydalanish uchun tizimli metodik qo'llab-quvvatlash va doimiy malaka oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari oliy ta'limda LMS platformalaridan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini tasdiqlaydi. Muhokama shuni ko'rsatadiki, LMS platformalari ta'lim jarayonini modernizatsiyalashda muhim pedagogik vosita bo'lib, uning samaradorligi ilmiy-

metodik yondashuv, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi va ta'lim jarayoniga tizimli integratsiyasiga bog'liqdir.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Mazkur tadqiqot oliy ta'lim muassasalarida Learning Management System (LMS) platformalaridan samarali foydalanish fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishning muhim ilmiy-metodik omili ekanligini tasdiqladi. Tadqiqot natijalari LMS platformalari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalar bilimini o'zlashtirish darajasi, mustaqil ta'lim faolligi va o'quv motivatsiyasini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. LMS platformalari o'quv jarayonini raqamlashtirish bilan birga, ta'limni individuallashtirish va talaba markazlashgan yondashuvni amalga oshirish imkonini beruvchi samarali pedagogik muhit sifatida namoyon bo'ldi.

Xulosalar shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda LMS platformalarining samaradorligi faqat texnologik infratuzilma mavjudligi bilan belgilanmaydi. LMSdan foydalanishning ilmiy-metodik asoslanganligi, ya'ni o'quv materiallarini didaktik jihatdan to'g'ri tuzish, interaktiv topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va reflektiv faoliyatni tizimli tashkil etish hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. O'qituvchilarning raqamli-pedagogik kompetensiyasi va metodik tayyorgarligi LMSdan foydalanish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishi aniqlanib, bu omilni rivojlantirish zarurati asoslandi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar – ayrim o'qituvchi va talabalar tomonidan LMS imkoniyatlaridan cheklangan foydalanish, texnik muammolar hamda metodik qo'llab-quvvatlash yetishmasligi – LMS platformalarini oliy ta'lim tizimiga keng va samarali joriy etish jarayonida kompleks yondashuv talab etilishini ko'rsatdi. Shu nuqtai nazardan, LMS platformalaridan foydalanish faqatgina qo'shimcha vosita sifatida emas, balki ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim.

Olib borilgan tadqiqot asosida quyidagi ilmiy-metodik tavsiyalarni berish mumkin. Birinchidan, oliy ta'lim muassasalarida LMS platformalaridan foydalanish bo'yicha yagona metodik konsepsiyani ishlab chiqish va uni fan dasturlari bilan integratsiyalash zarur. Ikkinchidan, o'qituvchilar uchun LMS platformalaridan samarali foydalanishga yo'naltirilgan muntazam malaka oshirish va treninglar

tashkil etilishi lozim. Uchinchi tavsiya sifatida, LMS muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rag'batlantiruvchi interaktiv va muammoli topshiriqlar ulushini oshirish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, baholash tizimini takomillashtirish, LMS asosida shakllantiruvchi baholash mexanizmlarini keng joriy etish tavsiya etiladi. Bu talabalar bilimni doimiy monitoring qilish va o'quv jarayonini individual ehtiyojlarga moslashtirish imkonini beradi. Texnik infratuzilmani mustahkamlash, internet tezligi va LMS platformalarining barqaror ishlashini ta'minlash ham oliy ta'limda raqamli ta'lim samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biridir.

Xulosa qilib aytganda, LMS platformalaridan oliy ta'limda ilmiy-metodik asoslangan holda foydalanish fanlarni o'qitish samaradorligini oshirish, ta'lim sifatini yaxshilash va raqamli ta'lim muhitini rivojlantirishda muhim strategik ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot natijalari kelgusida LMS platformalarini yanada takomillashtirish, ularni pedagogik innovatsiyalar bilan uyg'unlashtirish va oliy ta'lim tizimida barqaror raqamli transformatsiyani ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Jo'rayev, R. H. (2019). Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishning pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Abduqodirov, A. A., & Begimqulov, U. Sh. (2020). Elektron ta'lim muhitida o'qitish samaradorligini oshirish masalalari. *Pedagogik ta'lim*, 4(2), 45–50.
3. G'ulomov, S. S., va boshqalar. (2021). Oliy ta'limda raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
4. Gaziyeu Q.A., Fanlarni o'qitish samaradorlikni oshirish uchun LSMdan unumli foydalanish. "Global transformatsiyalar asrida fan, texnologiyalar, innovatsiyalar" mavzusidagi xalqaro onlayn ilmiy-amaliy anjumani tezislar to'plami., Farg'ona, 2025 - yil 18 - 19 - noyabr
5. Dabbagh, N., & Bannan-Ritland, B. (2005). Online learning: Concepts, strategies, and application. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
6. Al-Fraihat, D., Joy, M., Sinclair, J., & Masa'deh, R. (2020). Evaluating E-learning systems success: An empirical study. *Computers in Human Behavior*, 102, 67–86.
7. Coates, H., James, R., & Baldwin, G. (2005). A critical examination of the effects of learning management systems on university teaching and learning. *Tertiary Education and Management*, 11(1), 19–36.
8. Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
9. Ellis, R. A., & Goodyear, P. (2010). Students' experiences of e-learning in higher education: The ecology of sustainable innovation. New York, NY: Rou